

**MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL
CARRER TALLERS NÚM. 3
DISTRICTE CIUTAT VELLA. BARCELONA**

Codi MHCB: 066/05

Data intervenció: 7 al 9 de juny de 2005

Jordi Ramos i Ruiz

Mataró, setembre de 2005

ÍNDEX

FITXA TÈCNICA

- 1. INTRODUCCIÓ**
- 2. CONTEXT GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC**
- 3. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIIONS ANTERIORS**
- 4. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ**
- 5. METODOLOGIA**
- 6. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS**
- 7. CONCLUSIONS**
- 8. BIBLIOGRAFIA**
- 9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC**
- 10. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA**
 - Documentació fotogràfica**
 - Documentació planimètrica**

“... debemos pensar en lo que han hecho, sufrido y batallado las generaciones que nos precedieron. Debemos contar la suma total de los sacrificios hechos antes de nosotros, no para que una generación capitule ante el destino y se extingan las de los tiempos futuros, sino en la esperanza de que cada generación cumpla, por su parte, con su deber en esta eterna sucesión de generaciones”¹.

¹ Discurs d' Adolf Hitler el dia 5 d' abril de 1933 a la Cambra Alta d' Alemanya.

FITXA TÈCNICA

Nom de la intervenció: Carrer dels Tallers núm. 3.

Terme municipal: Districte de Ciutat Vella al barri del Raval, Barcelona.

Codi MHCB: 066/05.

Tipus de jaciment: Urbà.

Resultats: negatius.

Context: Zona urbana. El carrer Tallers núm. 3 es localitza al barri del Raval del districte de Ciutat Vella. Es situa entre la Rambla de Canaletes i el carrer de les Sitges.

Coordenades U. T. M.: X: 430709 Y: 4581997 UTM fus 31N ED 50 (paràmetres ICC/UB). Cota: 13,35 m s.n.m.

Descripció: La present intervenció arqueològica al carrer dels Tallers núm. 3 (Barcelona), es troba assentat en terrenys quaternaris. Les tasques arqueològiques van consistir en el seguiment de la realització d'una cala d'1,32 x 1,80 metres de costat i 1,55 m aproximadament de profunditat, en el lloc on s'ha de realitzar el pou per a encabir-hi la caixa de l'ascensor.

Material arqueològic: Sense material.

Excavació realitzada: Permís: 2005, 30 de maig al 10 de juny, intervenció arqueològica preventiva. Realització dels treballs arqueològics: 7 al 9 de juny de 2005.

Notícies històriques: Es troba dins una de les zones pertanyent als límits del *suburbium* de la ciutat romana.

El carrer Tallers, és una de les vies d'accés a la ciutat des d'època romana.

Es troba fora del traçat de la muralla medieval que delimitava la ciutat pel costat de la Rambla i dins de l'àmbit de muralles del segle XIV (muralla verdesca i muralla de les Rondes).

La zona es troba urbanitzada des de la baixa edat mitjana.

1. INTRODUCCIÓ

Arran de la construcció per part de la companyia *Gabriel S. L.* d'una fossa al subsòl per a encabir-hi la caixa d'un ascensor, al carrer Tallers núm. 3 de Barcelona (Districte de Ciutat Vella), es va realitzar una intervenció arqueològica preventiva simultàniament als treballs constructius.

El Promotor és la Comunitat de Propietaris del C/ Tallers, 3 que va adjudicar l'obra a l'empresa constructora *Gabriel S. L.*, subcontractant a l'empresa *OTTI S.L.*, i pel seguiment i control arqueològic l'empresa arqueològica *ATICS, S. L.*, sota la direcció tècnica i científica de l'arqueòleg Jordi Ramos i Ruiz amb la supervisió del *Museu d'Història de la Ciutat* de l'Institut de Cultura de Barcelona. Els treballs constructius realitzats consisteixen en la creació d'una fossa amb una profunditat 1,50 m. Les tasques arqueològiques previstes consistiran en el seguiment de la realització d'una cala d'1,32 x 1,80 metres de costat, en el lloc on s'ha de realitzar el pou per encabir-hi la caixa de l'ascensor.

La previsió de l'obra constructora és des del 7 al 9 de juny de 2005. Els treballs arqueològics del control arqueològic es van dur a terme del dia 7 al 9 de juny de 2005.

2. CONTEXT GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC

La ciutat de Barcelona es troba dins d'un terme municipal que s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km. d'amplària (l'extensió total del terme és de 91,41 km²), limitada al NW per la serra de Collserola, entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besós. La seva funció de capital ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció Nord-Sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besós-Congost-Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-Balear, dibuixà el que, a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins. En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic se sedimentaren dipòsits marins, dels quals són testimonis el seguit de turons suara anomenats. El Pla, que des de Collserola va baixant suaument i d'una manera regular, en el punt de contacte entre la Ciutat Vella i l'Eixample, es produeix una ruptura de continuïtat amb la presència d'un salt o esglaó d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana. Aquest tall va ser aprofitat per la defensa, recolzant-hi les muralles, o per a l'economia, instal·lant a les Moles diversos molins aprofitant el sallent. De l'esglaó cap a mar ja no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïnals i el corrent litoral.

Així doncs, el Pla es pot dividir en tres sectors: El *Pla inclinat*, els *turons arran de mar*, i el *pla de baix*, que correspondria a la zona compresa entre l'esglaó i el mar. En aquest sector hi dominen materials al·luvials més fins aportats per rieres, torrents i les aigües d'escorrentiu que baixen de la serra i, també, dels corrents marins.

3. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS

Actualment el barri del Raval de Barcelona es troba delimitat per tots aquells carrers i avingudes que segueixen el traçat de l'antiga línia de muralles. Així trobem un límit al nord que el conformarien les Rambles, on es situaria el cinturó de muralles bastit durant el s. XIII i que encara no englobava el barri; el límit al costat oest el situaríem al carrer de Pelai, que també coincideix amb el cinturó de muralles que ja va protegir el barri a partir del s. XIV; pel sud, el Raval quedaria delimitat per les rondes de de la Universitat i de Sant Antoni, que igualment segueixen el traçat de les fortificacions del s. XIV, les quals seguirien per l'actual avinguda del Paral.lel fins arribar a les Drassanes, que marcarien el límit oriental del barri.

Ja en època romana, el que coneixem com el Raval, quedava situat fora de les muralles; si bé entre els segles IX i XII, a gran part del territori que circumdava l'antiga ciutat romana van anar sorgint nous nuclis de població, les vilesnoves, al voltat de centres d'ordre econòmic o religiós, normalment esglésies de les quals prenen la nomenclatura. El sector que ocupa actualment el carrer d'Elisabets es va mantenir fins ben entrat el s. XVII com a una zona destinada a l'horta i la ramaderia.

El desenvolupament ràpid d'aquestes vilesnoves va provocar que quedés obsolet l'antic perímetre de muralla de la ciutat romana, construint-se un nou cinturó emmurallat al llarg del s. XIII que tancava la ciutat per les Rambles i que, per tant, no va incloure els terrenys del Raval, que haurà d'esperar fins la construcció del tercer cinturó, ja durant la segona meitat del s. XIV, per quedar inclòs definitivament en l'entramat de la ciutat. Tot i així, la ja esmentada llunyania dels centres institucionals i econòmics del municipi, van provocar que fins ben entrat el s. XVIII, el barri es presentés com a un territori d'hortos i petites explotacions agrícoles vinculades a famílies nobles o a institucions religioses que les arrendaven a camperols de la zona. L'entramat urbà es centrava al voltant de tres eixos conformats pel carrer de Sant Pau, el carrer de Tallers i el carrer de l'Hospital que comunicaven amb les portes de la muralla. Igualment, és notable

l'existència de moltes institucions conventuals (el convent dels Àngels, el de Bonsuccés o el d'Elisabets), sobretot a partir del s. XVI, així com d'institucions de caire docent o assistencial (com ara l'Hospital de la Santa Creu, ja existent al s. XIV, o la casa de la Misericòrdia). Però a partir del s. XVIII, el creixement demogràfic i econòmic i l'arribada de l'activitat industrial que ja no tenia cabuda dins els antics barris gremials de Barcelona, sobretot al de Sant Pere, provoca una profunda transformació al territori que aquí ens ocupa; el Raval serà ara una zona amb amplis terrenys edificables, la qual cosa suposa la formació de la xarxa urbana en part encara visible avui en dia, i que quedarà clarament definida durant el s. XIX. D'ençà aleshores, el Raval es converteix en un barri d'activitat industrial i de residències populars, esperit aquest darrer que ha conservat fins els nostres dies.

Pel que fa al propi carrer Tallers, cal esmentar que quan es construïa la muralla de la Rambla (any 1363), hi existia ja el "barri dels tallers" en la part interior (Vico dels Tayers). El seu nom prové dels talladors de carn que hi havia a la rodalia. Anterior al nom del carrer dels Tallers a l'any 1900, s'anomenava el carrer dels Ostallets.

La resta del teixit urbà que trobem al voltant, és originari, en bona part, del s. XVIII, i hauria estat coneguda des d'època medieval com a barri dels tallers, al trobar-s'hi allà molts establiments dedicats al tall de la carn; algunes fonts també ens parlen d'un portal de la muralla en aquest indret, conegut com a porta d'en Godoy, de Sant Sever o dels Tallers.

Dintre de la proximitat del sector afectat pels presents treballs, s'han dut a terme diferents intervencions arqueològiques entre les quals cal destacar les dutes a terme per Carme Subiranas (SUBIRANAS, 1998) a la plaça de Vicenç Martorell, que permeteren documentar diferents estructures muràries indeterminades, molt possiblement vinculades a l'antiga Casa de Misericòrdia o al convent de Bonsuccés; igualment es va poder constatar l'existència de diverses galeries que es van interpretar com a possibles refugis antiaeris excavats durant la Guerra Civil Espanyola (1936-39). Pràcticament de manera contigua, Mireia Blesa va realitzar diferents cates a la mateixa plaça i al carrer de Ramelleres, en el transcurs de les quals es va poder documentar una estructura ja descrita per Subiranas en l'excavació anterior (BLESA, 2002). Una nova intervenció duta a terme per Xavier

Maese (MAESE, 2003) entre els núms. 2-4 i la plaça de Bonsuccés, van deixar a la llum diferents restes habitacionals datades amb anterioritat a la construcció del convent de Bonsuccés (1626). Finalment, l'any 2003 es va procedir a l'excavació en extensió del solar pertanyent al núm. 11 del carrer d'Elisabets, la qual cosa va permetre documentar diferents estructures amb una cronologia que abarca des del s. XVI al XIX, relacionades amb antics habitatges i amb l'antic convent d'Elisabets, així com diferents pous medievals (FORES, 2003).

4. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Aquesta intervenció arqueològica preventiva s'ha realitzat al carrer Tallers núm. 3, situat al districte de Ciutat Vella, entre els dies 7 i 9 de juny de 2005.

Les tasques arqueològiques previstes consistiran en el seguiment de la realització d'una cala 1,32 x 1,80 metres de costat i de 1,55 metres aproximadament de profunditat, en el lloc on s'ha de realitzar el pou per a encabir-hi la caixa de l'ascensor.

S'ha considerat de vital importància dur a terme un seguiment dels treballs, ja que l'indret on es realitzaran les obres forma part d'una zona d'alt valor històric i arqueològic. Per aquests motius es va creure necessari realitzar un control preventiu per tal de localitzar i documentar les possibles restes arqueològiques i els nivells estratigràfics que s'hagin pogut conservar a la zona intervinguda.

La intervenció arqueològica derivada d'aquestes obres i destinada a documentar les possibles restes arqueològiques conservades ha estat encarregada a l'empresa d'arqueologia *ATICS S.L.*, sota la direcció tècnica de l'arqueòleg Jordi Ramos i Ruiz i amb la supervisió del *Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat* de Barcelona.

5. METODOLOGIA

La intervenció arqueològica ha consistit en el control de l'obertura d'una rasa, per tal de detectar possibles restes arqueològiques i els nivells estratigràfics conservats, per això es va escollir la metodologia sistemàtica basada en el mètode de registre de E. C. Harris i A. Carandini (Harris, 1991; Carandini, 1997), essent aquesta adaptada a les característiques de l'obra.

El mètode proposat tracta de registrar els elements construïts i estrats que s'identifiquen (tant els que es conserven en alçat com els que es descobreixen en el subsòl), realitzant una numeració correlativa d'aquests, sota el nom d'"Unitat Estratigràfica" (U.E.) que individualitza els uns dels altres. Cada U.E. es registra en una fitxa on s'indica: la ubicació del jaciment, les seves característiques físiques, la situació en les plantes i seccions i la posició física respecte a la resta d'unitats estratigràfiques amb les quals es relaciona. Aquest mètode es complementa amb el material gràfic que està compost per les plantes i les seccions. Finalment inclou el material fotogràfic, imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats i les restes documentades.

El sistema de treball utilitzat va ser l'habitual en aquest tipus d'intervencions, efectuat de forma manual. Per extreure el paviment i el ciment que existia es va necessitar d'un martell pneumàtic.

La cala d'1,32 x 1,80 m de costat per encabir l'ascensor, tenia una profunditat de 1,55 m aproximadament. Just on es col·loca l'ascensor correspon al celobert del bloc de vivendes del carrer Tallers núm. 3 de Barcelona.

6. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS

Els treballs constructius per la realització del fossat d'un ascensor al carrer Tallers núm. 3 de Ciutat Vella, concretament al barri del Raval, es va realitzar entre el dia 7 al 9 de juny de 2005.

Concretament, la cala amida d'1,32 x 1,80 m de costat per encabir l'ascensor amb una profunditat de 1,55 m aproximadament. Just on es col·loca l'ascensor correspon al celobert del bloc de vivendes del carrer Tallers núm. 3 de Barcelona. Es tractava d'un petit pati amb paviment de ciment, on anaven a desguassar tots les aigües pluvials i fecals de l'edifici, per la qual cosa, es suposava que ens trobaríem amb una arqueta.

Per extreure el paviment de ciment, es va necessitar la utilització d'un martell pneumàtic. Un cop extret el paviment, l'estrat existent estava compost per runa constructiva i restes orgàniques sense material ceràmic ni arqueològic per poder-ho datar, però, tant per la humitat com per la fortor, tot feia indicar que ens trobàvem a l'interior de l'arqueta, la qual estava encara en funcionament.

Així doncs, no s'ha pogut constatar l'estratigrafia existent en aquest indret, ja que el fossat per encabir l'ascensor, estava situat una arqueta on anava a desguassar les aigües pluvials i fecals de l'edifici. Per la qual cosa, no tenim la seqüència estratigràfica:

- **U.E. 100:** Paviment de ciment de 2 cm de potència, que estava sobre un paviment hidràulic (U.E. 200).

- **U.E. 200:** paviment de rajoles hidràuliques de 20 x 20 cm. Producció barcelonina. Correspon al cobriment de l'arqueta.

- **U.E. 300:** estrat de preparació del paviment U.E. 200. Compost per *Portland* de desgreixant molt calcari.

- **U.E. 400:** estrat de runa constructiva i restes orgàniques.
Correspon al rebliment de l'arqueta.

- **U.E. 500:** Arqueta on desguassava totes les canalitzacions.
Aprofitava els fonaments de l'edifici.

7. CONCLUSIONS

La intervenció arqueològica realitzada al carrer Tallers núm. 3 de Ciutat Vella (Barcelona), motivada per la instal·lació d'un fossat per encabir un ascensor a l'edifici, va estar destinada a descobrir i documentar les possibles restes arqueològiques i els nivells estratigràfics que s'hagin pogut conservar a la zona intervinguda.

Els resultats d'aquesta intervenció arqueològica han estat negatius. La inexistència d'algun vestigi arqueològic en aquest emplaçament, ubicat dins del carrer Tallers, zona d'alt risc arqueològic i de gran importància històrica per la ciutat de Barcelona, és deguda, tant a les mateixes característiques de la intervenció (fossat d'1,32 x 1,80 m de costat i 1,55 m aproximadament de profunditat) com a l'aparició de l'arqueta de desguàs de l'edifici. No ha sigut possible documentar l'estratigrafia de l'indret. La cota inicial sobre el nivell de mar de la finca es situa a 13,35 m, on s'ha aprofundit fins a 11,8 m.snm.

Així doncs, es pot concloure que la intervenció arqueològica ha tingut resultats negatius, ja que no només no han aparegut estructures dignes d'interès des d'un punt de vista arqueològic, sinó que tampoc no s'ha recuperat material arqueològic.

En qualsevol cas, però, cal no descartar la possibilitat que hi hagi restes arqueològiques a la zona intervinguda en un nivell inferior a la cota màxima a què s'ha arribat en la present intervenció, per a l'obtenció de resultats que poguessin ésser més profitosos a l'hora de respondre els interrogants plantejats al voltant del poblament i de l'urbanisme de l'àrea al llarg de la història.

8. BIBLIOGRAFIA

- **AAVV.-** *Actes del I congrés d'història del Pla de Barcelona, celebrat a l'Institut Municipal d'Història. El Pla de Barcelona i seva història.* 1982.
- **AAVV.-** *Història de Barcelona*, vol. 2, 3, 4, 5. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1992.
- **AAVV.-** *Guia del Patrimoni Monumental i Artístic de Catalunya*, vol. 1. Pòrtic. Barcelona, 2000.
- **BLESA i CAPELLA, M.-** *Memòria d'intervenció del control arqueològic al carrer de Ramalleres, 17.* Barcelona, 2002.
- **CARRERAS I CANDI, F.-** *Geografia General de Catalunya*, vol. III. Barcelona, 1909.
- **DURAN I SANTPERE, A.-** *Barcelona i la seva història. La formació d'una gran ciutat. Documents de Cultura.* Curial. Barcelona, 1973.
- **FLORENSA, A.-** *Cuadernos de arqueología e historia de la ciudad*, III. *Evolución de Barcelona en la Baja Edad Media.* Barcelona, 1962.
- **FORES, C.-** *Memòria d'intervenció arqueològica al carrer Elisabets, 11, Ciutat Vella.* Barcelona, 2003.
- **GARCIA I ESPUCHE, A.-** *Espai i societat a la Barcelona pre-industrial.* Barcelona, 1986.

- **HUERTAS, J. ; RODRÍGUEZ, M.-** *Actes del I Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Muralla medieval de Barcelona: darreres intervencions arqueològiques.* Igualada, 2000.
- **MAESE FIDALGO, X.-** *Memòria d'intervenció del control arqueològic al carrer d'Elisabets, 2-4 / Doctor Dou, 19.* Barcelona, 2003.
- **PERELLÓ I FERRER, A. M.-** *L'arquitectura civil catalana del segle XVII a Barcelona.* Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1996.
- **SUBIRANAS I FÀBREGAS, C.-** *Memòria d'intervenció arqueològica a la plaça Ramelleres, Barri del Raval, Ciutat Vella.* Barcelona, 1998

9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 100	
Sector: C/ dels Tallers núm. 3		Fase:		Cronologia: Final segle XX	
DEFINICIÓ :	ESTRAT				
DESCRIPCIÓ :	Paviment de ciment de 2 cm de potència.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	200	Es cobert per		
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 200	
Sector: C/ dels Tallers núm. 3		Fase:		Cronologia: Final segle XX	
DEFINICIÓ :	ESTRUCTURA				
DESCRIPCIÓ :	Paviment de rajoles hidràuliques de 20 x 20 cm. Manufactura barcelonina. Correspon al cobriment de l'arqueta U.E. 500.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	300	Es cobert per	100	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 300	
Sector: C/ dels Tallers núm. 3		Fase:		Cronologia: Finals segle XX	
DEFINICIÓ :	ESTRAT				
DESCRIPCIÓ :	Estrat de preparació del paviment hidràulic, format per portland.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	400	Es cobert per	200	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 400	
Sector: C/ dels Tallers núm. 3		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	ESTRAT				
DESCRIPCIÓ :	Runa constructiva i restes orgàniques				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a	500	Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per	300	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 500	
Sector: C/ dels Tallers núm. 3		Fase:		Cronologia: Inici segle XX	
DEFINICIÓ :	ESTRAT				
DESCRIPCIÓ :	Arqueta d'1,30 x 1,80 m. No s'ha pogut arribar fins al paviment de l'arqueta.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per	400	
	Cobreix a		Es cobert per	300	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

10. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

- Documentació Fotogràfica
- Documentació Planimètrica

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

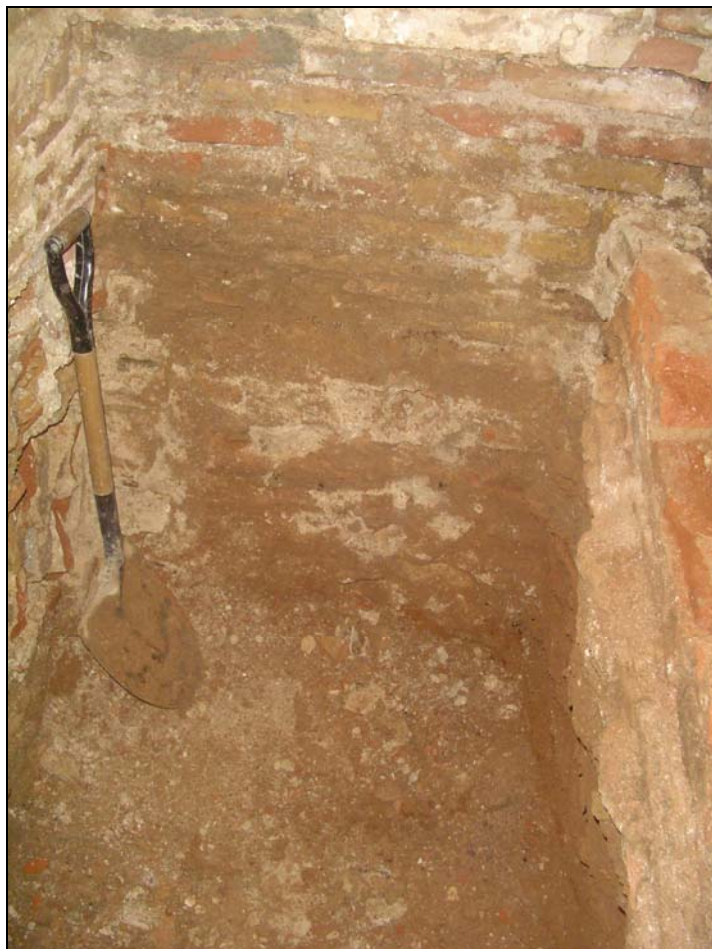
Fotografia 1: Vista del carrer del Tallers núm. 3

Fotografia 2: Vista del paviment hidràulic del celobert del carrer Tallers núm. 3.

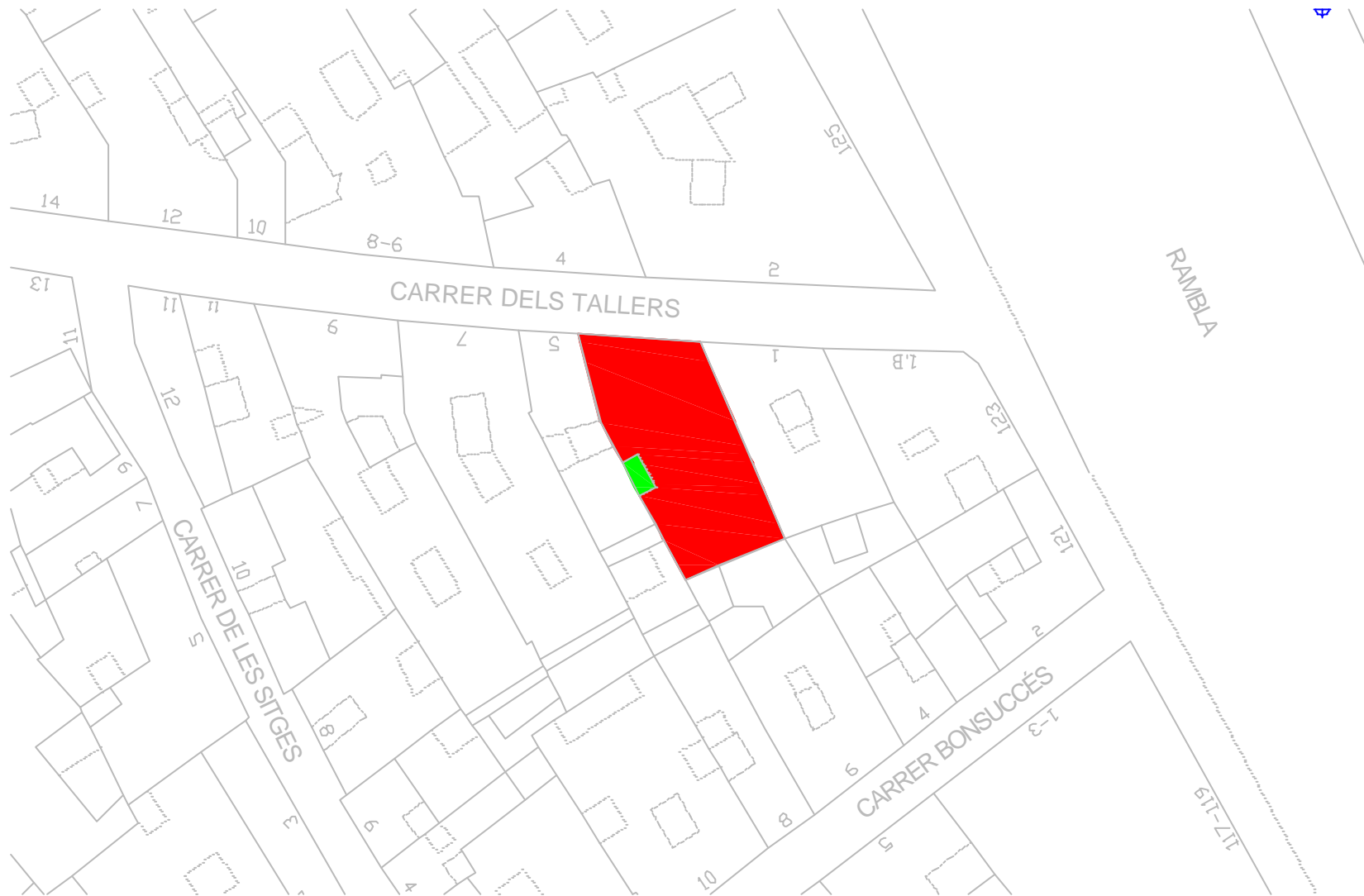
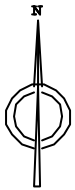

Fotografia 3: Durant els treballs constructius del fossat de l'ascensor.

Fotografia 4: Finalització del fossat de l'ascensor.

DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

	Finca
	Àrea Intervinguda